

Projektet ”Allmänningen” – lägesrapport mars 2023

Nedanstående lägesrapport riktar sig även till andra än de som varit direkt inblandade i Samarbetsdynamiks aktiviteter. Jag har därför lagt till förtydligande kommentarer som fotnoter där jag tror att sådana kan behövas.

Projektets syfte är att pröva förutsättningarna och de möjliga formerna för en gemensam arena för fortsatta samtal i Samarbetsdynamiks¹ anda. Tre workshops har genomförts januari-februari 2023. Inbjudna att medverka i de två första var personer som i samband med Bengt-Åke Wennbergs bortgång i somras uttryckt intresse för en fortsättning av något slag. I den tredje riktades inbjudan till medlemmarna i föreningen Apertum².

Vi började med att precisera vad det är för sorts samtal vi sett som särskilda och som är svåra att få tillgång till i andra sammanhang. Alltså: vad det är vi ser som angeläget att *fortsätta* med? Vad skulle vi sakna om vi inte längre har tillgång till det sammanhang som vi medverkat i genom Samarbetsdynamiks aktiviteter?

Det egna behovet att ”komma till tals” med andra

Vi fastnade för att det handlar om samtal som utgår från initiativtagarens eget behov att komma längre i sina egna resonemang. Behovet uppstår ur erfarenheten att det etablerade språket inte räcker till för att vi ska kunna tala med varandra om ett visst fenomen på ett tillräckligt meningsfullt sätt. Att vi inte kan komma ”till tals” med varandra därför att de tillgängliga begreppen och tankefigurerna är för oprecisa eller är missledande. Det är något som ”skaver” i hur det allmänt resoneras om något. Det otillräckliga språket gör att vi fortsätter att ordna något, ett avgränsat verksamhetsproblem eller samhället i stort, så som vi gör,³ även när det är uppenbart att det inte fungerar som det borde. Därför behöver vi hjälpas åt att göra det som engagerar oss mer ”pratbart”.

---

¹ Om företaget Samarbetsdynamik se www.samarbetsdynamik.se.

² Föreningen Apertum hade sina rötter i föreningen *Forskarbyn* som Samarbetsdynamik tog initiativ till. Föreningen bytte namn när ansvaret togs över av övriga medlemmar. Därefter fick verksamheten en delvis ny inriktning. Kontakten behölls dock tills föreningen lades ned våren 2023.

³ En grund för Samarbetsdynamiks verksamhet var det antiauktoritära synsättet där vi alla ses som medansvariga i det vi skapar tillsammans med andra. Den auktoritära utgångspunkten som per automatik alltid förlägger allt ansvar hos någon eller några andra, oftast chefer eller politiker, tycks vara ett mycket vanligt hinder för den sorts samtal som nämns ovan. Med ett auktoritärt synsätt blir samtal av det slaget både meningslösa och obegripliga. Se även <https://www.gissforum.se/samtalsforum/topic/den-auktoritara-tankefiguren-som-hinder-i-samtal-om-samtal/#postid-98>.

Provtänka och provpratata ett resonemang

Vi kom att kalla samtalsformen ”provtänkande” och ”provpratande”. Det som provas är ett *resonemang*, ett ”sätt att tänka”, snarare än den egna förmågan att formulera sig. Sakfrågan (resonemanget) står i fokus, inte den egna personliga utvecklingen, gemenskapen i gruppen eller liknande. De sistnämnda aspekterna kan kanske ses som medel eller bieffekter men är alltså inte samtalens huvudsyfte.

Särskiljande samtal med engagerat motstånd

Eftersom det handlar om ökad precision blir ”särskiljande” samtal där skillnader och likheter mellan olika fenomen provas, både en metod och ett syfte. I provandet ingår att de medverkande erbjuder intresse och engagerat motstånd. Det räcker inte med rundor där var och en säger vad den ”tycker”⁴. Samtalen måste tas i flera varv för att ökad precisering ska bli möjlig. Det övergripande syftet är att genom dessa samtal hitta egna ingångar till att bättre kunna samtala med andra om den sakfråga som samtalet gäller. Samtal med sådan inriktning bygger på att de som medverkar är intresserade av sakfrågan och själva ser det som angeläget att komma längre i sina egna resonemang om just denna fråga⁵.

Arena för provpratande

Samarbetsdynamiks samtal har genom åren erbjudit en fristående arena där de egna resonemangen kunnat nötas och blötas så att var och en på ”hemmaplan” i sitt respektive arbete (eller annat socialt sammanhang) kunnat bidra på ett lite mer precist sätt i de samtal som förs där. Denna arena har blivit möjlig tack vare att tillräckligt många andra engagerade och erfarna praktiker från helt olika fält varit villiga att lägga tid och kraft i att gemensamt hjälpas åt att precisera ett resonemang eller att utforska något delvis okänt.

Bild: Från ett utforskande samtal anordnat av Samarbetsdynamik i Degerfors 2019. Foto: Maria Andrén

⁴ Inventering (kartläggning) av uppfattningar och åsikter är en annan typ av samtals syfte som kan behövas i vissa sammanhang eller som inledning i vissa samtal men har inte varit kännetecknande för Samarbetsdynamiks samtal.

⁵ Vad denna sakfråga gäller är öppet men för egen del har jag svårt att se det som meningsfullt att utforska frågor om hur det ”är”, som till exempel samband mellan det ena och andra, eller statistiska data. Problemet måste, som jag ser det, handla om sådant där det kan göra skillnad hur vi resonerar och tänker. Se även <https://www.gissforum.se/samtalsforum/topic/om-att-stalla-en-fraga-som-gar-att-svara/>. Se också fliken <https://www.gissforum.se/exempel-pa-samtalsamnen/>

Allmänningen

Projektet undersöker nu frågan om det går att förvalta och utveckla en arena för sådana samtal utan att bilda en förening eller liknande formell struktur. Vi har prövat tanken att försöka se det som en *allmänning*. Arbetsnamnet på projektet har därför blivit just "Allmänningen". Genom våra workshops visade det sig att en trolig förutsättning för en sådan allmänning är:

- att tillräckligt många tillräckligt ofta bjuder in till samtal⁶
- att tillräckligt många tillräckligt ofta är beredda att hjälpa till att provtänka och provprata
- att vi gemensamt hjälps åt att hålla kommunikationskanalerna öppna
- att tillräckligt många är överens om att samtalen i första hand drivs av det egna behovet att bättre kunna föra samtal med andra om en viss sakfråga och att samtalens syfte därmed är att utveckla sina egna preciseringar och resonemang
- att tillräckligt många är överens om att samtalens huvudsakliga fokus är en sakfråga (ett resonemang) och inte relationen i gruppen eller den egna personliga utvecklingen

Allmänningen är en gemensam resurs och vi alla blir också varandras resurser. Den erbjuder tillgång till en arena där människor är beredda att lägga tid och kraft på att tillsammans med andra utveckla sina egna resonemang kring något som är angeläget för just den personen.

Allmänningen bygger på friständighet⁷ och eget ansvar.

Friständighet

Friständighetsprincipen medför att var och en själv bestämmer hur och var samtalet ska genomföras⁸, om den behöver ekonomiskt bidrag av de som medverkar och även vilka man vill bjuda in till samtal. Det finns alltså ingen skyldighet att bjuda in alla till varje möte. Alla som bjuds in behöver inte heller i nuläget vara med i allmänningen. De initiativtagaren väljer att bjuda in är personer som denne tror skulle kunna hjälpa hen att komma längre med den egna specifika problemställningen. Är det personer som inte tidigare medverkat i samtal med denna inriktning blir det antagligen viktigt att ge tillräcklig bakgrundskunskap så att personen inte förväntar sig en "utbildningsaktivitet", en "debatt" eller någon annan typ av samtal med annat syfte än det som allmänningen är tänkt att vara en arena för.

⁶ För att allmänningen ska kunna fungera som en levande arena för särskiljande och utforskande samtal krävs alltså troligen att tillräckligt många tar initiativ till just sådana samtal. Det är dock orealistiskt att utgå från att *alla* i allmänningen kommer att vara aktiva på det sättet.

⁷ Begreppet friständighet uppfanns av Bengt-Åke Wennberg 1982. (Se till exempel <https://www.menvar.se/2022/05/19/om-sociala-kontrakt/>). Friständighet betyder att stå fri, ha ett egenvärde, kunna respektera sig själv samtidigt som man respekterar andra.

”Gemensam vårdnad”

Utgångspunkten att samtalets upprinnelse är initiativtagarens eget behov att få hjälp av andra att komma längre i sina egna resonemang och inte något som ordnas för ”de andras” skull, har visat sig vara ovanlig och därför svår att få gehör för. Därför blir det sannolikt avgörande att vara extra tydlig med vad det egna behovet av samtal gäller. Vi måste troligen hjälpa varandra att inte hamna i resonemang om vad vi tror kan vara intressant för ”de andra” eller vad andra kan behöva höra (som i undervisningssammanhang).

En ”remissrunda” i samband med var och ens initiativ att utnyttja allmänningen kan bidra till att grundidén (och därmed poängen med det hela) inte försvinner. Om vi andra som inte är inbjudna till just detta samtal uppfattar det som att initiativet är av sådan karaktär att det försvårar möjligheterna att använda allmänningen som en resurs för de egna initiativen, kan vi protestera.⁹

”Självorganisering”

Även om vi är fyra personer som tagit initiativet till denna arena finns alltså ingen organisation och ingen styrelse. Ska det bli något av det hela måste flera också ta egna initiativ. I nuläget organiseras tillgången till allmänningen genom en mejllista. Vi som finns med på denna lista just nu är alltså vi som visat intresse för fortsatta ”utforskande” och ”särskiljande” samtal. Vi finns spridda i en stor del av landet varför fysiska möten troligen kommer att anordnas på flera olika platser. Förhoppningen är att listan så småningom växer och att fler än vi som varit direkt inblandade i Samarbetsdynamiks aktiviteter men känner igen sig i behovet av samtal med särskiljande och utforskande inriktning, också ansluter sig.

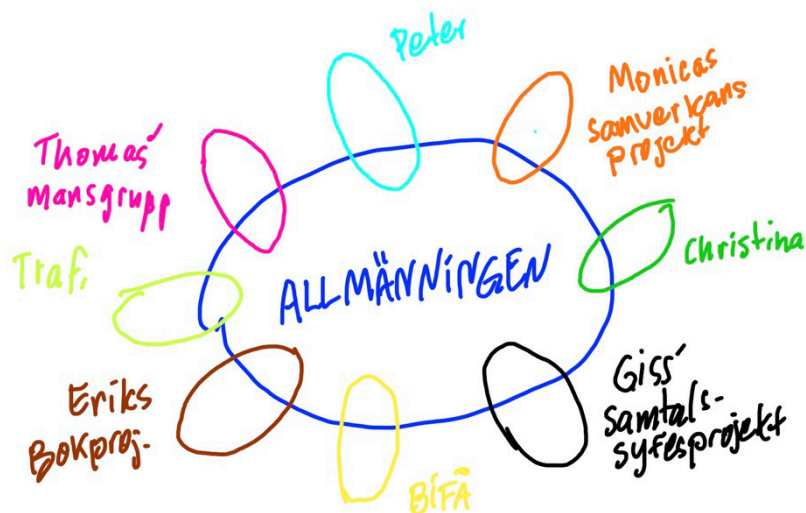
---

⁸ Erfarenheten från de utforskande samtal som Samarbetsdynamik anordnade är dock att det är svårt att komma längre i sina egna resonemang om tiden för samtal är för kort. Oftast användes en heldag för sådana samtal, för vissa projekt även flera dagar i sträck. En vanlig iakttagelse är att vi alla inledningsvis säger sådant som allmänt brukar sägas. Det krävs därför flera ”varv” av gemensamt tänkande innan man börjar upptäcka oklarheter i det som från början verkar självklart. Sannolikt krävs också att initiativtagaren (eller någon denne ber om hjälp av) har ett eget resonemang hen inte känner sig färdig med som hen prövar i samtalet. Det måste nog finnas något som inte är alldeles självklart att förhålla sig till i resten av samtalet för att kunna åstadkomma ökad precisering. Monica Hane och Bengt-Åke Wennberg brukade kalla detta inledande resonemang för ”inspel”. Vidare är det troligen viktigt att inte vara för många medverkande. Och att tillräckligt många av de som kommer verkligen är engagerade i problemställningen. Om alla infinder sig med attityden ”jag är här för att lyssna och lära” blir chanserna för meningsfullt gemensamt utforskande låg.

⁹ En svårighet att få till samtal med ”särskiljande” och ”utforskande” syfte är att sådana samtal är ovanliga. Om allmänningen kommer att användas för alltför många initiativ med annan inriktning, till exempel som ren ”personlighetsutveckling”, samtal om intressanta och viktiga ämnen i största allmänhet eller enbart information, finns risk att den ”växer igen” och blir oanvändbar för det syfte som var tanken med den från början. ”Remissrundan” kan därför kanske vara en form som hjälper oss att behålla tydligheten. I ett sådant förfarande kan kanske också ingå att initiativtagaren kan upptäcka möjligheter att ”vässa” sin problemformulering så att denna också kan fungera som en vädjan om hjälp att ”särskilja” för ökad precisering i de egna resonemangen om något eller utforska något delvis okänt. För att kunna ta ställning till om man ska medverka måste man erbjudas möjlighet att förstå vad man är tänkt att hjälpa till med, och varför.

Sprid gärna!

Jag har lagt upp informationen på GiSS' hemsida eftersom det är den sida jag själv har tillgång till. Vem som helst kan dock lägga upp denna, eller egen, information på sin egen hemsida eller sprida på annat sätt. Eller omarbeta så att texten bättre passar i det egna sammanhanget. GiSS' hemsida kan också användas som kanal av andra.

Teckning: Hur vi tänker att allmänningen kan fungera. Var och en, en enskild person eller en organisation, har sina respektive projekt eller engagemang i sina respektive sammanhang. När de har behov av sådana fördjupande resonemang som de inte kan föra på hemmaplan utnyttjar de allmänningen. Allmänningen som sådan är däremot ingen aktör utan bara en resurs.

Välkommen!

Är du själv intresserad av att ingå i det som vi i brist på bättre i nuläget alltså kallar "Allmänningen" kan du mejla gissforum@gmail.com. Eller om du känner någon som redan är med i allmänningen så kan du vända dig till den personen. Du förbinder dig inte till något genom att finnas med på listan och kan självklart säga ifrån om du inte vill vara med längre.